

Oponentský posudek na diplomovou práci Davida Hlaváčka na téma *Rozvoj mezinárodního trestního práva v kontextu války v bývalé Jugoslávii*

Diplomant se ve své práci zabývá vlivem, jaký na rozvoj mezinárodního trestního práva měla válka v bývalé Jugoslávii. Jedná se o zajímavé, byť již poměrně dobře zpracované téma. Diplomant k němu ovšem nepřistoupil nejtřetnějším způsobem. Klíčová kapitola práce, která má vliv války v bývalé Jugoslávii na mezinárodní trestní právo dokumentovat, se omezuje na definiční znaky zločinů zakotvené ve Statutu Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY), zločiny prochází jeden po druhém bez jakýchkoli pokusů o zobecnění poznatků a navíc místy staví výlučně na judikatuře Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu (ICTR).

1. Aktuálnost (novost) a náročnost tématu:

Téma není zcela nové či aktuální, neboť vlivem války v Jugoslávii na mezinárodní trestní právo se již zabývala celá řada autorů v České republice i v zahraničí. Originálním prvkem mohlo být to, že by se autor neomezil jen na činnost ICTY, ale zamyslel se např. též nad judikaturou národních soudů. Název práce by naznačoval, že právě to lze očekávat, není tomu tak. V práci tak chybí např. reflexe zajímavých rozhodnutí nizozemských soudů ve věci individuální trestní odpovědnosti příslušníků mírových sil za masakry civilistů (včetně masakru ve Srebrenici), kterým tito nedokázali zabránit, byť tyto a jim podobná rozhodnutí týkající se války v Jugoslávii nepochybně rozvoj mezinárodního trestního práva ovlivňují rovněž. Naopak práce je nadměrně široká v tom, že některé posuny ve výkladu skutkových podstat jsou opřeny výlučně o judikaturu ICTR. Není mi jasné, proč by tyto posuny měly být analyzovány v práci zaměřené na „rozvoj mezinárodního trestního práva v kontextu války v Jugoslávii“. Zpracování tématu kladlo na diplomanta střední nároky. Na jedné straně musel pracovat s četnou judikaturou ICTY, na druhé straně mohl vycházet z děl autorů, kteří se touto judikaturou zabývali před ním.

2. Formální stránka práce a využití zdroje:

Diplomová práce je na slušné formální a jazykové úrovni. Objevují se v ní ale četné anglicismy zejména při psané velkých písmen (Generální tajemník – správně generální tajemník – str. 24, Rada Bezpečnosti – správně Rada bezpečnosti – str. 24, Ženevské konvence – správně dnes Ženevské úmluvy – str. 28 aj.). Práce vychází ze slušného souboru primárních pramenů a sekundární literatury. Ocenění si zaslouží práce s judikaturou ICTY, kritiku naopak to, že autor zcela opomenul některé klíčové práce k tématu (v češtině např. Petr Válek – Klíčová rozhodnutí mezinárodních trestních tribunálů ve světle mezinárodního práva, C. H. Beck, 2009). Velmi podivný je způsob citace zdrojů a jejich uspořádání – u

některých autorů se z neznámých důvodů objevují tituly, u jiných ne; do kategorie sekundární literatury jsou bez jakéhokoli rozlišení dány knihy, články i webové stránky; webové odkazy jsou pak ještě, aspoň některé, zařazeny na konec seznamu.

3. Obsahová stránka práce:

Diplomová práce o standardním rozsahu 74 stran (z toho 59 stran vlastního textu) sestává z úvodu, čtyř kapitol a závěru. K nim je připojen seznam pramenů a literatury, seznam klíčových slov a shrnutí. Kapitoly jsou dosti nevyvážené, nejkratší zabírá tři stránky, nejdelší má stran třicet. V úvodu diplomant nastiňuje téma, vysvětluje, proč si jej zvolil, a stručně představuje strukturu práce. První (věcná) kapitola se zabývá historickým popisem války v bývalé Jugoslávii v 90. letech. Kapitola shrnuje věci známé, chápu ovšem, že pro studenty, pro které je válka v Jugoslávii (naštěstí) jen minulou událostí, může mít taková rekapitulace svůj význam. Další kapitola je nazvána „reflexe konfliktu na poli mezinárodního trestního práva“. Diplomant informuje o ustavení ICTY – omezení analýzy na tuto jedinou instituci bylo již kritizováno výše. V kapitole jsou dále stručně zmíněny některé rezoluce Rady bezpečnosti OSN přijaté v první polovině 90. let v souvislosti s válkou v bývalé Jugoslávii. Diplomant je primárně chápe jako postupné kroky k ustavení ICTY. Měly tyto rezoluce na rozvoj mezinárodního trestního práva i nějaký jiný, přímější vliv?

Třetí (věcná) kapitola diplomové práce podává základní informace o ICTY, jeho podobě, jurisdikci a nejznámějších řešených kauzách. Tvzení, že jurisdikce národních soudů je jurisdikci ICTY „podřízena“ (str. 28) není zcela přesné, jak je vidět i z diplomantova výkladu oné „podřízenosti“ v poznámce pod čarou. Na str. 30-31 zmiňuje diplomant hybridní soudy působící v regionu (Bosna a Hercegovina a Kosovo), které mají podle jeho názoru převzít zbylé případy po ukončení činnosti ICTY. Opravdu by zbylé případy měly projednat jen hybridní soudy v Bosně a Hercegovině a Kosovu, nebo je proces předávání případů po ukončení činnosti ICTY složitější a zahrnuje více aktérů? V podkapitole věnované významu soudní činnosti ICTY diplomant konstatuje, že „zásadní význam činnost Tribunálu sehrála v oblasti rozvoje definic zločinů podle mezinárodního práva“ (str. 31). Jde o jedinou důležitou oblast, která stojí za zmínku?

Těžištěm práce je, resp. by měla být čtvrtá (věcná) kapitola. V té diplomant prochází jednotlivé zločiny zakotvené ve Statutu ICTY a hodnotí, nakolik činnost ICTY (a ICTR) posunula náhled na vymezení jednotlivých skutkových podstat, jež tyto zločiny zahrnují. Kapitola připomíná spíše komentář než analytickou studii. V rámci jednotlivých skutkových podstat se navíc diplomant často zaměřuje jen na dílčí část nebo určitý výraz, která ICTY ve své judikatuře určitým způsobem specifikoval. Tato specifikace není zasazena do širšího

kontextu – alespoň kontextu jednotlivých ustanovení, proto je místy těžké se v ní orientovat. Diplomant navíc mnohdy pouze uvádí, k čemu ICTY dospěl, aniž by zmínil, proč daná otázka vůbec vyvstala a v jaké souvislosti a na pozadí jakého faktického vztahu se k ní ICTY vyjadřoval. Celkově kapitola působí jako soubor dílčích závěrů ICTY, které ovšem nejsou vzájemně nijak propojeny, a čtenář tak neví, co si z nich má odnést. To mu bohužel nesdělí ani závěr. Je sice pozitivní, že diplomant zde upozorňuje na některé další aspekty judikatury ICTY, které by pro téma práce mohly mít význam (např. postavení obětí). Pokud jej ovšem opravdu mají, proč nebyly rozebrány v textu?

4. Závěry a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Diplomová práce Davida Hlaváčka na téma *Rozvoj mezinárodního trestního práva v kontextu války v bývalé Jugoslávii* splňuje přes formální a obsahové nedostatky nároky kladené na práce tohoto typu na Právnické fakultě UK. Proto ji **doporučuji** k ústní obhajobě a předběžně ji hodnotím jako **dobrou až velmi dobrou**. Během obhajoby by se diplomant měl, vedle otázek položených v posudku, vyjádřit k následujícím otázkám:

- a) Na str. 33 diplomant tvrdí, že zločinem podle mezinárodního práva se rozumí jednání fyzické osoby, která se „v postavení státního orgánu nebo se souhlasem státního orgánu“ jedná určitým právně nedovoleným způsobem. Jak je za této situace možné, že před ICTY byly stíhány i osoby, které se nepochybně v postavení státního orgánu nenacházely, ani nejednaly se souhlasem státního orgánu (např. představitelé různých nestátních, povstaleckých skupin operujících v Bosně a Hercegovině či v Kosovu)?
- b) Činnost ICTY měla nepochybně význam pro upřesnění skutkových podstat zločinů podle mezinárodního práva. Je možno vliv války v Jugoslávii na rozvoj mezinárodního trestního práva redukovat na tuto jednu oblast?

V Praze dne 1. března 2015

Doc. JUDr. PhDr. Veronika Bílková, PhD., E.MA